

NORGES HØYESTERETT

Den 5. april 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av justitiarius Øie og dommerne Endresen og Noer i

HR-2019-702-U, (sak nr. 19-047771SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

A

mot

B kommune

(advokat Sverre Larhammer)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens hevingskjennelse i en sak om overprøving av vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven truffet av Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker.
- (2) B kommune traff vedtak 6. juni 2017 om bruk av tvang og makt etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 tredje ledd bokstav b og c overfor A. Fylkesmannen stadfestet kommunens vedtak 19. september 2017. Etter klage fra A ble Fylkesmannens vedtak stadfestet av Fylkesnemnda ved vedtak 26. januar 2018.
- (3) A brakte deretter vedtaket inn for rettslig overprøving i tingretten, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 9-12.
- (4) Sunnmøre tingrett avsa dom 3. juli 2018 med slik domsslutning:
 - «1. Fylkesnemndas vedtak av 26.01.18 i sak 2017/004554 stadfestes i forhold til tiltak 1, skjerming i bil, tiltak 2, bilbelte som bruker ikke kan ta av selv og tiltak 7, lås på port på uteområde.
 2. Fylkesmannens vedtak av 19.09.17 oppheves i forhold til tiltak som gjelder låsing av ytterdører og verandadør på dagtid.»
- (5) A anket dommen til Frostating lagmannsrett, som avsa kjennelse 31. januar 2019 med slik slutning:

«Saken heves.»

- (6) Grunnen til at saken ble hevet, var at det aktuelle tvangsvedtaket utløp 19. september 2018 og hadde blitt erstattet av et nytt. Lagmannsretten la derfor til grunn at A ikke lenger hadde rettslig interesse i å få overprøvd vedtaket, jf. tvisteloven § 1-3.
- (7) A har anket kjennelsen til Høyesterett og anfører i korte trekk:
- (8) Det er feil å heve saken. Lagmannsretten har ikke vurdert forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) eller Grunnloven. Det gjorde heller ikke ankeutvalget da det forrige tvangsvedtaket mot A ble anket til Høyesterett (HR-2017-1844-U). A har ikke fått en rettfærdig rettergang. Høyesterett plikter å rette opp i åpenbare feil i sin egen lovforståelse, som underinstansene bygger sine avgjørelser på. Tvungen opprettholdes fortsatt. Det kan da ikke ha noen betydning at et tidligere tvangsvedtak er avløst av et nytt. Lagmannsretten og Høyesterett evner ikke å se forskjell på *tvang* og *tvangsvedtak*. Ved at Fylkesmannen treffer nye vedtak etter tolv måneder, rekker ikke A å få prøvd om tvungen er rettmessig. Dette utgjør et brudd på EMK.
- (9) *B kommune* har tatt til motmæle og anfører i korte trekk:
- (10) Det foreligger ikke en gyldig ankeerklæring. Det fremgår ikke hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser ankende part vil legge frem og heller ikke hvilket resultat som kreves. Lagmannsrettens kjennelse er uansett riktig. Kommunen traff nytt vedtak i saken 26. april 2018, og dette ble godkjent av Fylkesmannen 20. november 2018. Vedtaket som denne saken gjelder, utløp 19. september 2018. Ankende part mangler rettslig interesse, og det var derfor riktig av lagmannsretten å heve saken, jf. tvisteloven § 1-3 og HR-2017-1844-U.
- (11) Kommunen har lagt ned slik påstand:

«Anken avvises.»

- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (13) Den påankede kjennelsen ble avsagt av lagmannsretten som første instans. Ankeutvalget har derfor full prøvingskompetanse.
- (14) Det følger direkte av tvisteloven § 36-1 andre ledd at søksmål om gyldigheten av administrative vedtak om tvang mot personer skal heves når vedtaket faller bort.
- (15) Vedtak om bruk av tvang etter helse- og omsorgstjenesteloven § 9-5 tredje ledd – som denne saken gjelder – har en varighet på 12 måneder, jf. § 9-7 fjerde ledd. Den ankende part har vist til dette og anført at konsekvensen av bestemmelsen er at den ankende part unndras den fulle rettslige overprøving som han har krav på, jf. EMK artikkel 6 nr. 1. Utvalget finner det klart at det at en sak om tvangstiltak skal heves når vedtaket ikke er virksomt lenger, ikke innebærer en krenkelse av retten til adgang til domstolene. Dette må gjelde selv om det, som her, er truffet nytt tvangsvedtak med samme innhold. Ankeutvalget finner grunn til å utdype sitt syn på dette noe.
- (16) EMK artikkel 6 oppstiller ikke noe krav om at en avgjørelse av en domstol skal kunne påankes. Dersom det er innført en ankeadgang, må imidlertid særlige regler som begrenser ankeadgangen ivareta et legitimt formål og oppfylle kravet til proporsjonalitet.

- (17) Det gjelder som utgangspunkt ingen begrensning i adgangen til å påanke fylkesnemndens vedtak og heller ikke er det noen begrensning hva angår anke over tingrettens dom til lagmannsretten. Som denne saken illustrerer, vil imidlertid tvangsvedtakets begrensede varighet innebære at ankesaken for lagmannsretten rent faktisk ofte vil falle bort uten realitetsavgjørelse. Innenfor den aktuelle tidsramme synes det urealistisk at det vil være tilstrekkelig tid til å få saken prøvet i Høyesterett. Dette vil være tilfellet selv om det ikke er grunnlag for å reise kritikk mot saksbehandlingstiden. Utvalget legger til grunn at lovgiver var oppmerksom på dette da reglene ble vedtatt, og at lovgiver dermed har akseptert en innskrenkning i ankeadgangen.
- (18) Ankeutvalget peker på at det at et tvangsvedtak ikke kan treffes med lenger varighet enn for ett år, er bestemt for å ivareta den berørtes rettssikkerhetsbehov.
- (19) Hertil kommer at fylkesnemndene er domstoler i konvensjonens forstand. Det innebærer at en sak om tvangsinngrep som realitetsbehandles av tingretten som siste instans, vil være behandlet av domstoler i to instanser, som begge vil ha kompetanse til å prøve alle sider av saken.
- (20) Ankeutvalget kan derfor ikke se at ordningen er i strid med EMK artikkel 6 nr. 1. Det er imidlertid viktig i disse sakene at saksbehandlingen er rask og effektiv, slik at retten til prøving av tvangsvedtakene ikke undermineres.
- (21) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Anken forkastes.

Clement Endresen
(sign.)

Toril Marie Øie
(sign.)

Ragnhild Noer
(sign.)